Biserica Greacă „Buna Vestire”, București

(sinteză Property INDEX 2025)

Lăcașul se află la intersecția bulevardelor Pache Protopopescu și Ferdinand I, pe Bd. Pache Protopopescu nr. 1–3, în triunghiul urban al fostului scuar „Izvorul Rece”, în imediata vecinătate și pe același parcelar cu Palatul fostei Legații Elene (actuala Ambasadă a Greciei). Ansamblul (biserică + palat) este monument istoric; biserica are cod LMI B-II-m-A-19472. Amplasarea îi conferă vizibilitate axială pe ambele bulevarde și rol de reper urban în zona Foișorul de Foc – Traian.

Este unică în București prin expresia sa exterioară integral clasicizantă, tip templu ionic, suprapusă peste o bazilică ortodoxă. Edificiul simbolizează prezența istorică a comunității elene și dialogul cultural româno-grec de la sfârșit de secol XIX – început de secol XX; împreună cu palatul legației, compune un ansamblu reprezentativ pentru diplomația și memoria urbană a capitalei.

Istoric pe scurt

Comunitatea elenă din București, organizată în secolul al XIX-lea sub numele „Orphaeus”, a urmărit constant edificarea unei biserici proprii și a unei școli. După inițiative repetate ale reprezentanților diplomatici greci și ale elenilor bucureșteni, terenul de la „Izvorul Rece” a fost achiziționat în 1898 pentru a găzdui atât noua biserică, cât și reședința diplomatică. Piatra de temelie a ambelor clădiri a fost pusă la 25 martie 1899 (Buna Vestire și Ziua Națională a Greciei). Prima Liturghie în noua biserică a avut loc la 25 martie 1901; în același an, regele Carol I a vizitat edificiul.

Cutremurul din 10 noiembrie 1940 a produs avarii serioase; biserica s-a redeschis după câțiva ani. Regimul comunist a restrâns funcționarea lăcașului; reluarea slujbelor s-a făcut treptat în anii 1960. Seismele din 1977 au adus noi degradări. Un program substanțial de reparații și consolidări a început în 1997, sprijinit de donatori greci (inclusiv familia Dimitrie și Elena Grigoriadis din Salonic), urmat de reinaugurarea ansamblului în 19 aprilie 2002.

Ctitori, finanțatori, comunitate, proiectare, antrepriză, execuție

Principalul ctitor al bisericii a fost Panaghis (Panaghi) Harokopos, mare filantrop originar din Cefalonia, consilier agricol al regelui Carol I; el a suportat costul construcției și al unei părți importante a dotărilor (inclusiv iconostasul, gardul metalic, pictura). Printre susținători s-au numărat bancherii Nikolaos Chryssovelonis și Zerlendi, familiile Haitas, Xenocratous, Valsamakis, Frangoulias și alții. Obiectele liturgice din altar au fost donate de Grigori Maraslis, din Odessa.

Proiectul bisericii este semnat de arhitectul german A. Lardel; pentru palatul legației a colaborat ing. (arh.) N. Vergotis. Antreprenorul bisericii a fost tot A. Lardel, asistat la lucrările de piatră de N. Halepas (marmură), iar pentru clădirea legației antreprenor a fost italianul D. Costa. Iconostasul de marmură a fost proiectat de arhitectul grec Anastassios Metaxas și executat la Atena de sculptorul Th. (T.) Tompros/Tombros; pictura murală a fost realizată de pictorul grec Constantinos Liokis (Liokis-Leivadas), cu colaboratori.

Arhitectură și stil

Biserica are plan bazilical cu trei nave, însă expresia exterioară este aceea a unui templu ionic: volum paralelipipedic, acoperiș în două ape, fațadă principală tratată ca un templu „prostil tetrastil pseudoperipter” (pronaos cu patru coloane ionice libere; colonați angajați pe laterale), cornișe și fronton clasic. Modelul declarat este Templul Atenei Nike de pe Acropole, adaptat unei basilici ortodoxe. Zidăria regulată din blocuri fasonate conferă masivitate și rigoare neoclasică; pietrăria și numeroase elemente de marmură au fost aduse din Grecia. Interiorul păstrează împărțirea ortodoxă, cu iconostas monumental din marmură și program iconografic clasic bizantin.

- 1940: reparații după cutremur; redeschidere la ~1943.
- 1977: avarii seismice; degradări cumulative.
- 1997–2002: lucrări de reparații, consolidare și restaurare (inclusiv pentru clădirea ambasadei); reinaugurare la 19 aprilie 2002.
- Clasare LMI ca „Biserica Buna Vestire” (B-II-m-A-19472) în cadrul ansamblului „Bisericii Grecești” (B-II-a-A-19471).

Viață liturgică și personalități

Primii slujitori consemnați: arhimandritul Nicodimos (Economou/Economu), urmat de Timotei Evanghelidis și Constantin Moraitachis. Lăcașul a deservit constant comunitatea elenă, dar și credincioși români; vizitatori ilustri au fost menționați episodic (ex. regele Carol I). În deceniile comuniste, activitatea a fost limitată; după 1990, biserica a redevenit un centru al vieții grecești din capitală.

Referințe (selecție)

- Biserica Greacă „Buna Vestire", 1899 — prezentare (Property INDEX)
- History — The Friends of the Hellenic Church of Bucharest (Friends of the Hellenic Church of Bucharest)
- Biserica Greacă din București — scurt istoric (crestinortodox.ro)
- „Patriotul chefalonit" Panaghis Harokopos (Universitatea Harokopio / FHC)
- Biserica Greacă, monument unic în capitală (B365)
- Biserica Greacă — prezentare ilustrată (MonumenteRomânia.ro)
- Biserica Greacă — pagină de istorie locală (Bucureștii vechi și noi)
- The Greek Church (Bucharest) (Wikipedia)
- Lucrările au început în 1899, proiect A. Lardel; descriere tehnică (Friends of the Hellenic Church of Bucharest)
- Istoria Bisericii Grecești — A. Lardel, N. Vergotis; antrepriză D. Costa (crestinortodox.ro)
- Sinteză popularizată: „arhitect german L. Lardel"; pictor C. Liokis-Leivadas (B365)
- Modelul clasic: Templul Atenei Nike, Acropole (Wikipedia)

Fișă tehnică

- Denumire: Biserica „Buna Vestire" (Biserica Greacă din București)
- Adresă: Bd. Pache Protopopescu nr. 1–3, Sector 2, București
- Coordonate: aprox. 44.43855 N, 26.11765 E
- Regim de înălțime / volumetrie: Bazilică cu trei nave; volum exterior compus ca templu ionic, acoperiș în două ape; pronaos „prostil" tetrastil; colonați angajați pe laterale
- Anul construcției: 1899–1901 (piatra de temelie: 25 martie 1899; prima slujbă: 25 martie 1901)
- Arhitect(ți): Arh. A. Lardel (Germania) — proiect & antrepriză biserică; N. Vergotis — colaborator pentru palatul legației; D. Costa — antreprenor palat legație
- Ingineri / meșteri: N. Halepas — pietrărie/marmură; S. Sarris — responsabil pietrărie; lucrători greci specializați
- Stil arhitectural: Neoclasic/ionic la exterior; organizare interioară ortodoxă (bazilicală)
- Materiale și tehnici: Zidărie regulată din blocuri fasonate; marmură grecească (iconostas, elemente decorative); tâmplării și feronerie istorice; gard metalic stradal
- Podoabe/interior: Iconostas de marmură proiectat de Anastassios Metaxas, executat la Atena de T. Tompros/Tombros; pictură murală de Constantinos Liokis (Liokis-Leivadas) (cu colaboratori)
- Ctitori / finanțatori: Panaghis Harokopos (principal); contribuții: Chryssovelonis, Zerlendi, Haitas, Xenocratous, Valsamakis, Frangoulias; donații liturgice: Grigori Maraslis (Odessa)
- Intervenții: Reparații post-seism (1940); restricții funcționare în perioada comunistă; avarii 1977; consolidări și restaurări 1997–2002; reinaugurare 19.04.2002
- Situație actuală: Lăcaș de cult activ al comunității grecești; parte a ansamblului de la Ambasada Greciei
- Clasare patrimoniu: LMI: B-II-m-A-19472 („Biserica Buna Vestire"); ansamblu: B-II-a-A-19471
- Observații: Model declarativ: Templul Atenei Nike (Atena); relație funcțională și compozițională cu Palatul Legației Elene; singura biserică din București cu expresie exterioară integral „templu ionic"